

Svobodová, Iva

Předložky

In: Svobodová, Iva. *Morfologie současného portugalského jazyka. I, Slovní druhy neslovesné*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 165-170

ISBN 978-80-210-7007-3; ISBN 978-80-210-7010-3 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/130724>

Access Date: 23. 03. 2025

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

11. PŘEDLOŽKY

Předložky patří k operátorům vyjadřujícím vztahy mezi substantivy a jinými slovními druhy. Je pro ně typické to, že s daným substantivem vytvářejí syntagma, v němž předložka figuruje jako člen řídicí a substantivum jako člen závislý. „V češtině se tato rekcí funkce předložky projevuje v tom, že předložka řídí pád podřízeného substantiva.“³⁹⁶ V portugalské předložky nejvíce zasahují do konstrukcí s tranzitivními výrazy.

Obecně se předložky mohou dělit **na primární a sekundární**.

Primární předložky jsou jednoslovné a většinou etymologicky původní a mohou mít funkci buď pádovou nebo věcněvýznamovou.³⁹⁷

Funkce pádová neboli funkce jazykově strukturační je vázána na základní syntaktické pády genitivu, dativu a akuzativu a postrádá jakýkoliv lexikální význam: *a cor da casa* „barva domu“. Funkce sémanticky relační neboli věcněvýznamová je pak vázána na pády objektivu a cirkumstativu a lexikálně rozlišuje různé varianty významů objektových a cirkumstativních (lokačních, temporálních, způsobových nebo kauzativních). Velkým problémem však je vysoký stupeň polysémie předložek.³⁹⁸

Systematika významů portugalských primárních předložek (podle modelu Zavadil, Čermák: 2010:399)

význam				
lokalizační		temporální	způsobový	příčinný
statický (kde?)	kinetický (kam?)			
inessivní – v čem? <i>EM</i>	illativní- do (čeho) <i>A, EM</i>	temporálně situační – kdy <i>A, EM</i>	vlastní způsobový - jak <i>A, DE, EM</i>	kauzální – pro co, kvůli (čemu) <i>POR</i>

396 B. Zavadil, P. Čermák (2010:398-401)

397 Tamtéž.

398 Tamtéž.

	ablativní – od (čeho) <i>DE, DESDE</i>	temporálně ablativní – od (kdy) <i>DE, DESDE</i>	komitativní – při (čem), s (čím), za (čeho), bez (čeho) <i>COM, SEM</i>	
deessivní-z čeho <i>DE, DESDE</i>	temporálně deessivní-ze (kdy) <i>DE</i>			
adessivní – u (čeho) <i>A</i>	adlativní-k (čemu) <i>A</i>	temporálně limitativní-do(kdy) <i>A</i>	inferenciální-podle <i>SEGUNDO</i>	
	směrově adlativní – směrem k <i>ATÉ</i>	temporálně aproximativní kdy asi, asi v kolik, kolem kolikáté hodiny, dne <i>POR</i>		
terminativně adlativní-až k (čemu), až (po) <i>ATÉ</i>		terminativní – až do (kdy) <i>ATÉ</i>		
	terminativně illativní-až do (čeho) <i>ATÉ</i>			
interessivní – mezi (čím) <i>ENTRE</i>	interlativní-mezi(co) <i>ENTRE</i>	intervalový-mezi jakými časovými limity <i>ENTRE</i>	nástroje, prostředku – čím: <i>COM, POR, A EM</i>	
konessivní – u (koho) <i>COM</i>	kollativní – Ke (komu) <i>COM</i>	finálně temporální – na (kdy) <i>PARA</i>	sociativní – s (kým) <i>COM</i>	finální – pro (koho), za účelem (čeho) <i>PARA</i>

subessivní – pod čím <i>SOB</i>	sublativní- pod co <i>SOB</i>	prozatimní – pro kdy <i>POR</i>	agentu/ kauzátoru – kým, čím <i>POR, DE</i>	
superessivní – na (čem) <i>SOBRE</i>	superlativní – na(/co) <i>SOBRE</i>		látky/původu – z (čeho), místo (koho, čeho) <i>DE, COM</i>	
peressivní – po (čem), kudy <i>POR</i>			náhrady/ záměny – za (koho co), místo (koho, čeho) <i>POR</i>	kauzální –pro (co), kvůli (čemu) <i>POR</i>
predessivní – před (čím) <i>ANTES DE</i>	prelativní – před (co) <i>ANTES DE</i>			
postessivní – za (čím) <i>ATRÁS</i>	postlativní – za (kým) <i>ATRÁS</i>	posteriorní – (po jaké době) <i>ATRÁS, DEPOIS</i>		

„Primární předložky se mohou objevit také v komplexních tvarech verba finita a vyskytují se jak závazná formální součást některých perifrází“³⁹⁹: *começar a, ajudar a, acabar de, continuar a demorar a*, atd.

Sekundární předložky mohou být „simplexní, tedy jednoslovné, ale etymologicky nepůvodní, nebo komplexní, tedy mají podobu více konstrukcí tvořených substantivy nebo adverbii a primárními předložkami. Původní lexikální význam denominátorů, které do nich vstupují, je v nich zpravidla oslabený: jen pomáhá specifikovat různé významové odstíny těchto komplexních předložek.“⁴⁰⁰

399 Tamtéž.

400 Tamtéž.

Systematika významů portugalských sekundárních předložek (podle modelu Zavadil, Čermák: 2010: 402)

význam		temporální	způsobový	příčinný
lokalizační				
Statický (kde?)	Kinetický (kam?)			
inessivní – uvnitř (čeho) <i>dentro de</i>	illativní – do (čeho) <i>dentro de</i>	temporálně situační – během (čeho) <i>durante</i> <i>ao longo de</i>	vlastní způsobový – podle (čeho) <i>conforme</i> <i>de acordo com</i> <i>em termos de</i>	kauzální – pro (co), kvůli (čemu) <i>por causa de</i> <i>devido a</i> <i>pelo motivo de</i> <i>pela razão de</i>
adhesivní – u, vedle (čeho), <i>junto a</i> <i>ao lado de</i> <i>ao pé de</i>	adlativní – k (čemu), vedle (čeho) <i>até a</i> <i>ao lado de</i> <i>ao pé de</i> <i>perto de</i>	aproximativní – kolem, okolo, k <i>por volta de</i> <i>perto de</i> <i>cerca de</i>	komitativní – nehledě na (co) <i>sem contar</i> <i>independentemente de</i>	finální – za účelem (čeho) <i>com o objeto de</i> <i>com o fim de</i> <i>para o fim de</i> <i>com a intenção de</i>
deessivní – z čeho	delativní – zevnitř (čeho) <i>do interior de</i>		substituční – na úkor (čeho), jménem (čeho) <i>à custa de</i> <i>às custas de</i> <i>em detrimento de</i> <i>em nome de</i>	kondicionální
predessivní – před (čím) <i>diante de</i>	prelativní – před (co) <i>diante de</i>	anteriorní – před <i>antes de</i>	mediální – prostřednictvím, pomocí (čeho) <i>por meio de</i> <i>com a ajuda de</i> <i>através de</i>	koncesivní přes (co), navzdory (čemu) <i>apesar de</i> <i>a despeito de</i> <i>em despeito de</i>

postessivní – za (čím) <i>detrás de</i>	postlativní – za (kým) <i>detrás de</i>	posteriorní – (po jaké době) <i>depois de ao cabo de</i>		
superessivní – nad (čím) <i>em cima de</i>	superlativní – nad (co) <i>em cima de</i>	transkurzivní – během (čeho) <i>Durante No decurso de</i>		
cirkumessivní - kolem, oko- lo (čeho) <i>ao redor de nos arredores de</i>			zřetelový – vzhledem k (čemu), pokud jde o (co), u příle- žitosti (koho, čeho) <i>em vista de quanto a em relação a relativamen- te a</i>	
subessivní – pod (čím) <i>debaixo de</i>	Sublativní – pod (co) <i>debaixo de</i>			
transessivní	Translativní – přes (co), skrz (co) <i>através de</i>			
extraessivní – venku (z), mimo (co) <i>fora de</i>	Extraelativní ven z (čeho) <i>fora de</i>		Aditivní – kromě (čeho) <i>além de</i>	

Většina předložek vykazuje polysémickou povahu. Jako příklad uveďme stručně následující předložky společně s významy, které mohou označovat:

a: lokalizační, temporální, způsobová: *vou a Praga, às cinco horas, à portuguesa;*

ante, antes: lokalizační, časová: *antes das sete horas, ante o corpo da mãe, pé ante pé;*

- após:** lokalizační i temporální: *após eles, após uma hora e meia;*
- até:** lokalizační, temporální: *até ao quarto; Até amanhã!*
- contra:** lokalizační i abstraktně opoziční (situační): *contra a opinião;*
- de:** lokalizační, temporální i situační: *de Praga, de segunda-feira, falar de arquitetura*⁴⁰¹;
- desde:** temporální, lokalizační: *desde o dia de ontem, desde Portugal;*
- em:** lokalizační, temporální, situační: *em casa, no Natal, falamos nisso;*
- entre:** lokalizační, temporální, situační: *entre a mesa e o sofá, entre segunda e terça-feira, entre o sonho e o desejo;*
- para:** lokalizační, temporální, situační: *vamos para Portugal, adiar a reunião para sábado, para chegar a tempo;*
- perante:** prostorová, situační: *perante eles, perante o mistério;*
- por:** lokalizační, temporální, situační: *viajar por Itália, pelo Natal, fazer por alguém;*
- sob:** lokalizační, temporální, situační: *sob o sofá, sob Pedro II (za vlády Petra II), sob este aspeto*⁴⁰²;
- sobre:** situační, lokalizační, temporální: *sobre a mesa, sobre a madrugada, falar sobre alguma coisa.*

---

401 Podle starého pravopisu: *arquitectura*.

402 Podle starého pravopisu: *aspecto*.